

شناخت مولفه های مشارکت والدین در اجرای برنامه های درسی دوره ابتدایی

قهرمان مددلو^۱، زهره سعادت‌مند^۲، محمد حسین یارمحمدیان^۳

تاریخ دریافت: ۹۶/۹/۱۳ تاریخ پذیرش: ۹۷/۳/۱۵

چکیده

هدف این مقاله شناخت مولفه های مشارکت والدین در اجرای برنامه های درسی دوره ابتدایی از نظر خبرگان حوزه برنامه ریزی درسی سازمان تالیف کتب درسی آموزش و پرورش و استادان حوزه برنامه درسی است. برای اجرای این پژوهش با توجه به موضوع و ماهیت آن از روش دلفی استفاده گردید. روش نمونه گیری در بخش کیفی از نوع گلوله برفی و حجم آن با توجه به قانون اشباع بوده، که در نفر چهاردهم به اشباع رسید. برای جمع آوری اطلاعات در بخش کیفی از پرسشنامه بدون ساختار و در بخش کمی از پرسشنامه ساختارمند استفاده شد. برای تعیین اعتبار آن در بخش کیفی از توصیه ها و آموزش های لازم به اعضای گروه دلفی قبل از پاسخگویی استفاده شد و در بخش کمی از آلفای کرانباخ استفاده گردید. برای روایی پرسشنامه از استادان به عنوان داور جهت تعیین روایی سوالات استفاده گردید که بعد از تایید داوران در بین اعضای گروه توزیع گردید. برای تجزیه و تحلیل داده ها در بخش کیفی پرسشنامه از روش رتبه بندی و چارک سوم به عنوان ملاک توافق و در بخش کمی از ضریب همابستگی کندال برای تعیین توافق بین نظرات خبرگان استفاده گردید با توجه به نتایج آماری یافته ها در رابطه با شیوه های مشارکت والدین در اجرای برنامه های درسی دوره ابتدایی عبارت است از: کمک به کاهش اضطراب و فشارهای روحی، مساعدت مالی برای اجرای برنامه ها، مشارکت از طریق ایجاد فرصت های یاددهی و یادگیری، مشارکت والدین به عنوان معلم و جانشین آن، مشارکت در اجرای روش های عملی، تسهیل فرایند یاددهی و یادگیری، حمایت عاطفی و اجتماعی در اجرای پروژه های درسی، مساعدت در اجرای روش های آموزش با توجه به شناخت امکانات محلی و طبیعی و تسهیل فرایند پروژه های درس پژوهی است، با توجه به یافته ها می توان گفت صاحب نظران مولفه های مشارکت در اجرا، مساعدت مالی در اجرای برنامه ها و مشارکت در ایجاد فرصت های یاددهی و یادگیری با توافق بیشتر تایید و انتخاب کرده اند.

کلمات کلیدی: مشارکت، برنامه درسی، والدین، روش، دوره ابتدایی

^۱ - عضو گروه تربیت حرفه ای، دانشگاه فرهنگیان، استان آذربایجانغربی، خوی، ایران. (نویسنده مسوول).

gmada@dlo@gmail.com.09144610488

^۲ - دانشیار، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان(اصفهان)، گروه علوم تربیتی، اصفهان، ایران.

^۳ - استادمركز تحقیقات مدیریت و اقتصاد سلامت، دانشگاه علوم پزشکی، اصفهان، ایران.

مقدمه

مسأله ی تربیت ، مسأله ی حیات و ممت ملت هاست ، بنای آن از خانواده آغاز ، ودر جامعه و مدرسه تکمیل می گردد. طفل این موجود فرشته گونه موضوع تربیت و امانتی از خدا در دست والدین و مردم است. خداوند او را مورد آزمایش و فتنه ای برای والدین قرار داده تا بر آن ها معلوم گردد به چه حد میزان لایق امانت داری خداوندند و چگونه از تعالیم او برای اداره و صیانت این امانت استفاده می کنند. (Gha'emi,2011,p30)

مشارکت^۱ در امر آموزش و پرورش، نقش بنیادی دارد. آموزش و پرورش نه تنها باید مشارکت آموزشی داشته باشد ، بلکه خود نیز بر مبنای مشارکت اداره شود. بدین سبب در نهادهای آموزش و پرورش که جایگاه پروراندن مردم است. باید هم مشارکت را به صورت نظری آموخت و هم به گونه عملی کاربرد آن را در نهادهای آموزشی آشکار ساخت. ما باید به فرزندان خود در آموزشگاه ها مشارکت را بیاموزیم و خود آزمایشگاه و نمونه آن باشیم . (Fasahat, ۲۰۰۳, p19)
(مشارکت در آموزش و پرورش نوعی سهیم و دخیل شدن در تصمیم گیری و برنامه ریزی و اجراست . این تصمیم گیری معطوف به هدفی است که مشارکت کنندگان تمایل نشان می دهند، برای تحقق اهداف مشترک با دیگران به کنش متقابل بپردازند. (Ghasemi,2006,p28).

با توجه به بحث پیرامون تغییر نظام آموزش و پرورش متمرکز^۲ به سوی نیمه متمرکز یا غیر متمرکز^۳، موضوع مشارکت جای خود را در مباحث علمی و آموزشی کشور باز کرده ، و با توجه به رقابت جهانی و سیر پرشتاب فن آوری ، اینک اندیشمندان افزایش مشارکت را به عنوان وسیله ای برای رسیدن به هدف برنامه ریزی مطلوب مورد توجه قرار داده اند. (Alvani,2015,p8) .

مشارکت جدی والدین در مدارس و برنامه های درسی آن همیشه مورد توجه متخصصین آموزش و پرورش بوده و اغلب به دنبال طراحی مدل هایی از ارتباط بین والدین و مدارس هستند تا با طراحی مدلی زمینه افزایش مشارکت والدین را هموار سازند.

دنیای کنونی، سرشار از تغییراتی است که به تبع خواسته های افراد پدید می آید. خواسته هایی که از نیازهای متفاوت و گسترده نهاد پیچیده ی انسان ها سرچشمه می گیرد. امروز عصر انطباق با تغییرات به معنای واقعی آن و همراه با آن است. سکون و عدم تحرک

^۱Participation

^۲-Centralized Education

^۳ - Decentralized education

در دنیای امروز نتیجه ای جزء نابودی به همراه ندارد. لذا برنامه ریزی درسی^۱ نیز می بایستی از حالت سکون توسط کل اعضای جامعه آموزش و پرورش به جریان فعال تبدیل گردد. (Taghipoor Zahir, 2011, p42).

از جمله ویژگی های برنامه ریزی درسی واقع بینانه ، جلب مشارکت افراد ، گروه های مختلف اجتماعی (نظیر والدین، مسوولان، دانش آموزان، متخصصان و ..) در فرایند تدوین و اجرای برنامه های درسی است . باور بر این است که هرکدام از این گروه ها دارای ایده ها و نظرات ارزشمندی است که می تواند به بهبود برنامه درسی^۲ و مؤثر بودن آن کمک کند. (Fathi Vajargah Kurush, 2013, p89).

مشارکت والدین در طراحی و اجرا و ارزشیابی برنامه های درسی یکی از مهمترین چالش های جهان تعلیم و تربیت است. چون با مشارکت والدین بسیاری از برنامه ها تحقق یافته و عملی می شوند زیرا که والدین جزء اولین افرادی هستند که در مورد دانش آموزان که فرزندان آنها هستند شناخت کافی داشته و از نیازهای متعدد آنها آگاه اند. مساله مهم این پژوهش آن است که تعیین کند: که والدین از چه طریقی می توانند در برنامه های درسی دوره ابتدایی به ویژه در اجرا (روش) مشارکت کنند. لذا با توجه به توضیحات فوق می توان گفت که هدف کلی این تحقیق شناسایی مولفه های مشارکت والدین در اجرای برنامه های درسی دوره ابتدایی از جهات اجتماعی ، اقتصادی و فرهنگی و دینی و .. است

مشارکت امری است که مکتب تربیتی اسلام آن را بیشتر سفارش کرده و از مسلمانان می خواهد که در انجام امور خود مشارکت و همکاری داشته باشند وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ * وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ (Maedeh, 2). در راه نیکی و پرهیزگاری با هم تعاون کنید و (هرگز) در راه گناه و تعدی همکاری نکنید و از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید که مجازات خدا شدید است.

مشارکت از دیر باز یکی از ابزارهای مهم زندگی انسان بوده و در اسلام نیز جایگاه بالایی دارد. در فرهنگ غنی اسلام در قالب آیات و روایات به کارگیری این شیوه و تصمیم گیری ها و حل مسائل به طور جدی مورد توجه قرار گرفته است. (Tanhaee, 1998, p27).

^۱ - Curriculum planning
^۲.curriculum

مشارکت فرایندی توانمند ساز است که موجب تحرک بخشی منابع محلی ، به کارگیری گروه های متنوع اجتماعی در تصمیم گیری، درگیری مردم محلی در تعریف مشکلات، جمع آوری و تحلیل اطلاعات و اجرای پروژه ها می شود. (Foy, ۱۹۹۷).

مشارکت یک فراگرد سهیم شدن در کار هاست ، کاری است که می تواند به صورت های مختلف تجلی یابد . پژوهش ها نشان می دهد مشارکت والدین در امور مدارس موجب نگرش مثبت والدین نسبت به خود، مدرسه و نقش کادر آموزشی در رشد و تربیت فرزندشان می شود (Alborzi,2010,p31). چنانچه والدین در سطوح متفاوت مشارکت ، مانند تصمیم گیری ، کار داوطلبانه، کار با کودک، کار با کودک در خانه و ... دخالت داشته باشند، پیشرفت فرزندشان بیشتر است. (Behboodi,2008,p21).

مشارکت والدین در فرایند تعلیم تربیت با توجه به مبانی آن و اهمیت مشارکت بسیار مهم و ضروری به نظر می رسد از طرف دیگر مشارکت والدین در فرایند برنامه های درسی به نوعی ایجاد تغییر در برنامه های درسی است . و تغییر در برنامه های درسی به عوامل متعددی در حوزه سیاست ، اقتصاد، اجتماع و .. وابسته است . که در خصوص پاسخگویی به نیازهای برآمده از این عوامل به عمل می آید. (Mardan Arbat,2013,p49).

تحقق نظام آموزشی که ایفای نقش مردم در آن شأن و منزلت برجسته ای پیدا کند، یکی از آرزوهای برنیامده ای است که جامعه ی ما با آن روبه روست . اگرچه مشارکت و حضور مردم ما در صحنه ی آموزش و پرورش آغاز شده ، برای پیمودن راه کمال آن ، راه های زیادی باید برداشته شود. اندیشه ی نزدیکی اولیای خانه با اولیای مدرسه، از دهه های نخستین شکل گیری تعلیم و تربیت جدید در کشور ما ظهور کرد. اما هنوز عوامل مختلف مانع از تحقق این نیاز مهم است. (Taymuri,2008,p130).

تغییر در برنامه های درسی همچون بسیاری از پدیده های اجتماعی در بستر فرهنگ و زمینه اجتماعی اتفاق می افتند و این فرهنگ و یا زمینه بر نتایج اثر می گذارند. بنابراین دست اندرکاران تعلیم و تربیت باید به این پیچیدگی ها و فرایندهای نهفته در تعاملات آن ها توجه داشته باشند . معمولاً تحقق اهداف تغییر برنامه درسی به عوامل عمده ای همچون مدرسه و معلم ، موضوعات درسی، یادگیرنده و عوامل اجتماعی و زمینه ای بستگی دارد در این میان خانواده و والدین به عنوان یکی از عوامل اجتماعی و زمینه ای نقش بسیار برجسته ای در تحقق آن دارند . والدین در سطوح متفاوتی در مدارس مشارکت دارند و از آنجا که والدین نزدیک ترین گروه به دانش آموزان هستند و تجربیات مثبت و منفی فرزندان خود را می شناسند . بنابراین

مشارکت آن ها در برنامه های درسی و مدرسه گریزناپذیر است. (Mardan Arbat, 2013, p52).

با توجه به اهمیت موضوع می توان گفت که مشارکت والدین در طراحی، اجرا و ارزشیابی برنامه های درسی یک ضرورت دینی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و تربیتی است که دست آورد های آن باعث پویایی نظام تربیتی و برنامه های درسی می گردد.

پیشینه تحقیق

مشارکت یک نیاز سرشتی انسان است. انسان بر پایه آفرینش خویش نیاز به تعلق و پیوند با دیگران دارد و خوی اجتماعی بودن در وی نهفته است. این گفته اندیشمندان که انسان یک موجود اجتماعی است، بیانگر آن است که انسان به صورت طبیعی و بر اساس سرشت خویش داوطلبانه با دیگران کار و زندگی می کند. نیازهای بنیادی که انسان از آن ها برآورده می شود و زندگی را پس می گیرد به طور عمومی، پاسخی به نیاز مشارکت را فراهم می آورد. (Jahaniyan, 2013, p32).

مشارکت فرایندی است که باید از خانواده آغاز گردد، و در مدرسه بسط و گسترش داده شود. خانواده برای پرورش این مهارت اهمیت فراوانی دارد، در خانواده می توانیم درباره نظم، چگونگی ایجاد ارزش ها، حل منازعه، یادگیری درباره مسوولیت و حقوق به فرزندانمان آموزش های لازم را بدهیم، که می تواند آن ها را در مسیر مشارکتی به سوی سطوح بالاتر احترام به خود و مسوولیتی دوجانبه رهنمون سازد. مدارس باید روش های تدریس خود را به نحوی تنظیم کنند که مشارکت بتواند به معیار اصلی تبدیل شود. مدارس می توانند در پرورش شایستگی تعیین کننده مشارکت تأثیر به مراتب بااهمیت تر از آنچه اکنون دارند بر جای گذارند؛ چنین تأثیر گسترده ای، مستلزم تغییر در روش های آموزش و یادگیری و همچنین در موضوع های مورد تأکید است. مدارس می توانند به تدریج این دیوارهایی را فرو ریزند که رشته ها را مجزا می سازد، زیرا که مسائل و مشکلات زندگی در دنیای امروز چند رشته ای هستند. اگر افراد درباره مسائل، مهارت های محدودی را فرا گیرند، مشارکت کردن در حل مشکلات و آفریدن فردایی بهتر بسیار مشکل خواهد بود. (Patricia and Nell, 2013).

بلاغت، نقیب زاده، قائدی، محمودنیا (۲۰۱۰) تحقیقی در خصوص بررسی مشارکت والدین در مدارس به مثابه یکی از مولفه های دموکراسی در دوره دکتری تخصصی دانشگاه خوارزمی انجام داده که مولفه های آن بر حسب ضرورت، زمینه، موانع و محدودیت و عوامل به شرح جدول زیر است.

جدول شماره ۱- جدول راهکارهای مشارکت والدین در مدارس به عنوان یکی از مولفه های دموکراسی

موضوعات مربوط به هر مولفه	مولفه های مربوط
ارتباط بیشتر والدین با آموزش فرزندان، حمایت بیشتر والدین از دست اندرکاران مدرسه، افزایش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، انطباق بیشتر برنامه های مدرسه با نیازهای محلی و بومی، ارتقای رشد فکری و عملی والدین و به تبع آن جامعه، تسریع روند اصلاحات آموزشی در سطح مدرسه، اجرای بهتر و آسان تر برنامه های مدرسه و ارزشیابی بهتر دانش آموزان.	ضرورت ها
ارائه پیشنهاد لازم برای تدوین برنامه درسی، کمک به معلمان در تدریس، ارزشیابی دانش آموزان همراه با معلم، مشارکت در طراحی آموزش های خاص، مشارکت در ارزشیابی از برنامه های درسی اجرا شده و ارائه پیشنهاد لازم برای اصلاح و بهبود آن ها، نظارت بر اجرای برنامه های مدرسه، طراحی و رهبری فعالیت های فوق برنامه، نظارت بر درآمدها و هزینه های مدرسه.	زمینه ها
نگرش منفی برنامه ریزان، نگرش منفی مدیران، نگرش منفی معلمان، عدم تمایل والدین، فقدان دانش های لازم مدیران، والدین، و معلمان. ساختار نامناسب اداری، فقدان قوانین مدون، عدم وجود انجمن های فعال اولیا و مربیان، نگرانی از ایجاد هرج و مرج، نگرانی از بالا رفتن هزینه ها، پایین بودن سطح اقتصادی والدین.	موانع و محدودیت ها
فعال سازی کمیته های تخصصی، تفویض اختیارات، نشست های ماهیانه، تخصیص دادن اعتبارات و بودجه های مورد نیاز، آموزش های لازم، حمایت از مشارکت والدین در نشریات فرهنگی، فرهنگ سازی، ایجاد نگرش مثبت و ایجاد شبکه های ارتباطی.	عوامل

حسینی نیاز (۲۰۱۲) تحقیقی تحت عنوان "عوامل موثر در مشارکت فعال والدین در امور آموزشی و پرورشی دانش آموزان متوسطه شهر تهران از دید مدیران." انجام داده اند. این تحقیق با هدف شناسایی عوامل موثر بر مشارکت فعال اولیای دانش آموزان در فرایند های آموزشی و پرورشی دانش آموزان دوره متوسطه شهر تهران از دید مدیران در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ انجام گرفت.

نتایج تحلیل های رگرسیون چند گانه نشان داد که متغیر وابسته "میزان مشارکت" بیش از هر متغیر دیگری از عامل روانی تأثیر پذیرفته است. بعد از این متغیر، به ترتیب متغیر های رسانه ای، سن، فکر-نگرشی، ساختاری و سواد والدین بر میزان مشارکت تأثیر گذار بودند. لذا پیشنهاد

می شود که نهاد تربیتی سازو کار توجه به این عوامل مخصوصاً عامل روانی را جهت افزایش مشارکت والدین در نظام آموزشی طراحی و اجرا کند .

مردان اربط (۲۰۱۳) در دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تبریز در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ دوره کارشناسی ارشد تحقیقی تحت عنوان " مطالعه تجربیات والدین از مشارکت در اجرای برنامه درسی دوره ابتدایی (یک مطالعه پدیدار شناسی) " انجام داده که نتایج تجربیات والدین در ده مضمون شامل : دلایل اهمیت تحصیل، شرایط و امکانات، روش های آموزشی والدین، مشکل آفرینی در زندگی، دلایل مشکلات از دیدگاه والدین، تاثیر مثبت همکاری روی والدین، تاثیر مثبت همکاری روی فرزندان، معایب همکاری والدین، راهکارهای والدین برای جلوگیری از مشکلات، پیشنهادهای والدین برای افزایش کارایی و اثربخشی مدرسه به دست آمد. این ده مضمون اصلی به دست آمده از یافته های تحقیق می تواند تجربیات والدین را از مشارکت در اجرای برنامه درسی روشن کند.

گوهری (۲۰۱۴) تحقیقی تحت عنوان " بررسی مشارکت والدین در امور مدارس مقطع ابتدایی شهر سمنان و ارائه راهکار هایی برای مشارکت نوآورانه والدین " در دوره کارشناسی ارشد دانشگاه سمنان انجام داده است. پژوهش مذکور با هدف شناسایی موانع و شیوه های اثربخش نوآورانه مشارکت والدین در امور مدارس شهر سمنان انجام شده است. در پی نتایج این پژوهش در بخش کیفی ۴۵ شیوه مشارکت والدین و ۷۲ مانع مشارکت والدین در امور مدارس شناسایی شد و یافته های پژوهش در بخش کمی نشان داد که در حال حاضر، در مدارس ابتدایی شهر سمنان روش هایی چون: فراهم آوردن محیط مناسب برای مطالعه ، استراحت دانش آموزان در منزل، ایجاد فضای عاطفی مناسب در خانه و بهره گیری از شیوه صحیح تربیتی جهت مشارکت والدین بیشتر از سایر روش ها مورد استفاده قرار می گیرند و از نظر مدیران، معلمان و والدین دانش آموزان ابتدایی شهر سمنان، شیوه هایی چون :ایجاد فضای عاطفی مناسب در خانه، بهره گیری از شیوه صحیح تربیتی، تقویت عزت نفس و اعتماد به نفس فرزندان می توانند موثرترین شیوه های مشارکت باشند. همچنین براساس یافته های بخش کمی پژوهش و با توجه به ارزیابی نظرات مدیران، معلمان و والدین دانش آموزان در مدارس سمنان، موانعی همچون عدم شناخت اولیاء از اهداف و کارکردهای مدرسه و تغییرات سریع برنامه های درسی و آموزشی و عدم شناخت والدین و ناتوانی آن ها در تطبیق با برنامه ها از مهمترین موانع مشارکت والدین شناسایی شدند.

دیوید ، ال و ویلیامز ، جی آرو نانسی فیل چاوکین^۱ (۱۹۸۹) هفت مورد برای موفقیت والدین در برنامه های درسی مبتنی بر مشارکت به شرح ذیل معرفی می کنند که شامل حمایت های نوشتاری ، پشتیبانی اداری ، آموزش امیدوار ، رویکرد مشارکتی، ارتباط والدین و مدرسه ، ارتباط شبکه ای و ارزشیابی است .

سویک^۲ (۱۹۹۲) طی مطالعه ای به راهبرد های زیر به منظور ارتباط بیشتر والدین با مدرسه اشاره دارد . برگزاری همایش ها و هم اندیشی ها ، بازدید از خانه شاگردان ، ایجاد و توسعه مراکز والدین، شرکت در تصمیم گیری ها، برنامه های آموزشی والدین ، فعالیت های یادگیری و شبکه والدین و مدرسه است که می تواند منجر به همکاری در قالب حمایت از سوی مدرسه و خانه شود .

اسمریکا و کوهن^۳ (۲۰۰۱) طی مطالعه ای به این نتیجه رسیدند که شرکت نکردن والدین در کارهای مدرسه به علت بی علاقه ای آنان در رشد و پیشرفت فرزندشان نیست . بلکه عواملی مانند زمان ، فاصله و کارهای روزمره دخالت دارند و همچنین آنان اعتقاد دارند که والدین طبقات اجتماعی - اقتصادی پایین به برقراری ارتباط با مدرسه گرایش دارند اما به علت این که تصور می کنند نقش آن ها محدود و یا کم است ، خود را کمتر درگیر می کنند .

سارا ویلفورد^۴ (۲۰۰۴) متخصص و مربی پیشرفت خواندن و نوشتن تاکید می کند که مدیر یا سرپرست مدرسه فضای مدرسه را تعیین می کند. در یک مجموعه جایی که برای اعتماد و صراحت و صداقت ارزش قایل می شوند. والدین مسوولیت های یکسانی را برای سهم شدن در شور و نشاط و تجارب بچه ها در مدرسه به عهده می گیرند. او مدیر مدرسه را تشویق می کند تا با رئیس انجمن والدین ارتباط برقرار کرده و روش های معنی داری را برای مشارکت والدین از طریق داوطلبانه گرایی به وجود آورد.

فریر^۵ (۲۰۰۹) طی مطالعه ای تحت عنوان مشارکت والدین در برنامه های درسی مدارس خصوصی در ایالت جورجیا تاکید می کند که ورود والدین به حوزه برنامه درسی مدارس خصوصی، تصمیمات برنامه ریزان را تحت تاثیر قرار داده و استمرار این تعاملات باعث ایجاد یک محیط آموزشی مناسب و دوستانه گردیده است. ورود والدین به حوزه های مختلف برنامه های

^۱David I. Williams, JR., and Nancy FEYL Chavkin

^۲Swick

^۳Smrekar & Cohen

14.Freer

درسی اعم از طراحی، اجرا و ارزشیابی باعث ایجاد مذاکراتی بین اولیای مدرسه و والدین شده است و این موضوع تنش های موجود بین معلمان و دانش آموزان را به حداقل کاهش داده است.

بی نت، بریج^۱ (۲۰۱۵) طی یک مطالعه که با روش تجزیه و تحلیل گفتمان انتقادی و با استفاده از مصاحبه با نخبگان و دست اندر کاران تعلیم و تربیت کشور ایرلند انجام داده معتقد است که استفاده از گفتمان های سنتی و مدیریتی و دموکراتیک حرفه ای معلم به عنوان اعمال نفوذ بر توسعه روابط بین والدین و معلمان آموزش و پرورش ایرلند است و اعلام می کند که تاثیرات این نوع گفتمان ها در روابط بین والدین و معلمان در سطوح مختلف متفاوت است و در بین این گفتمان ها، گفتمان سنتی موجود بین والدین و معلمان از انعطاف بیشتری برخوردار است

لور تو^۲ (۲۰۱۶) طی تحقیقی در دانشگاه ویکتوریا، ویلینگتون کامبوج در رابطه بامشارکت والدین انجام داد که نتیجه این مطالعه نشان می دهد که والدین و ذی نفعان آموزشی و اعضای جامعه در مناطق دور افتاده آغازگر مشارکت هستند. این پژوهش طیف وسیعی از شیوه های اجتماعی را در مشارکت جامعه در آموزش و پرورش کشف کرده است. درجه مشارکت بر اساس نوع مشارکت و شرکا (والدین) است. پدر و مادر مشارکت مستقیم در یادگیری فرزندان خود را در خانه، و به طور غیر مستقیم از طریق منابع برای توسعه مدرسه انجام می دهند. کمیته هایی مانند کمیته های پشتیبانی مدرسه که والدین در آن ها عضویت دارند، قدرت بیشتری در پروسه های تصمیم گیری مدرسه و توسعه آموزش دارند.

روش شناسی تحقیق

برای تعیین راه های شناخت مشارکت والدین در اجرای برنامه های درسی از روش دلفی که یک تکنیک مهم در مباحث آینده پژوهی است، استفاده شده، که در آن نظرات خبرگان سه مرحله مختلف جمع آوری، طبقه بندی و توافق مورد نظر با توجه به نظر اکثر خبرگان حاصل گردید.

جامعه آماری تحقیق شامل خبرگان یا متخصصین حوزه برنامه درسی دوره ابتدایی است که در سازمان پژوهش و تالیف کتب درسی و دانشگاه های مجری رشته برنامه ریزی درسی فعالیت می کنند. این افراد به جهت داشتن تجارب ارزنده ای در باره موضوع تحقیق صلاحیت

1. Bennet, Brigid

2. Loeur

های مانند: دانش و تجربه لازم در موضوع، تمایل به شرکت، زمان کافی برای شرکت، داشتن مهارت ارتباطی (Ahmadi, 2009, p103) انتخاب می شوند.

برای جمع آوری اطلاعات تحقیق، ابتدا پرسشنامه بدون ساختار^۱ با توجه به سوالات تحقیق برای شناسایی راه های مشارکت طراحی و بین خبرگان توزیع گردید. از میان پرسشنامه های بدون ساختار مفاهیم کلیدی استخراج سپس برای جمع بندی و استخراج مولفه های مورد توافق از پرسشنامه ساختارمند استفاده گردید و برای تحلیل نتایج طبق قوانین دلفی از روش های کمی و تکنیک رتبه بندی با تعیین چارک سوم به معنای حداقل لازم جهت پذیرش نظرات خبرگان استفاده شد. و در نهایت از ضریب کندال در آمار استنباطی برای تعیین میزان هماهنگی بین نظرات خبرگان استفاده گردید.

برای نمونه گیری در بخش کیفی تحقیق از روش گلوله برفی، و برای تعیین حجم نمونه بر اساس قانون تحقیقات کیفی و تکنیک دلفی رسیدن به اشیاع نظرات اندیشمندان با توجه به اهداف، موضوع و ماهیت تحقیق گردید در بخش کیفی اجرای پرسشنامه تا نفر ۱۴ ادامه یافت یعنی در نفر چهاردهم تحقیق از نظر حجم نمونه با توجه به این که موضوعات بیشتر تکرار بودند به اشیاع رسید. و در بخش کمی پرسشنامه به منظور رسیدن به هماهنگی مورد نظر پرسشنامه های ساختار مند بین ۳۴ نفر که همه از صاحب نظران و متخصصان حوزه مطالعات برنامه درسی است به صورت تصادفی برای پاسخگویی توزیع گردید.

برای تعیین اعتبار ابزار تحقیق در بخش کیفی ابتدا جلسات توجیهی با پاسخ دهندگان برگزار و آموزش های لازم جهت پاسخگویی به سوالات ارائه گردید در بخش کمی برای تعیین اعتبار از آزمون آلفای کراباخ استفاده شد که مقدار آن برابر $(\sigma = . / ۸۱)$ محاسبه گردید که نشانگر این است که آزمون از اعتبار کافی برخوردار است. برای تعیین روایی پرسشنامه در بخش کمی جلسه ای با حضور پژوهشگر و دو نفر از متخصصان پژوهش و سنجش طراحی و تنظیم گردید. سپس جهت تعیین روایی ابزار آزمایش و صحت گویه ها به تایید سه نفر از متخصصان برنامه درسی رسید و نهایتاً بعد از اصلاح موارد لازم برای اجرا و جمع آوری اطلاعات آماده گردید.

^۱ - Unstructured questionnaire

یافته های پژوهش

نتایج بررسی و تحلیل های آماری در خصوص نظرات خبرگان حوزه برنامه درسی در خصوص شیوه های مشارکت والدین در اجرای برنامه های درسی به شرح زیر است .

جدول شماره ۲- جدول مولفه های استخراج شده با توجه به نظرات خبرگان در خصوص شیوه های مشارکت والدین

ردیف	مولفه های استخراج شده	میزان توافق
۱	کمک به کاهش اضطراب و فشارهای روحی و روانی	$Q3 > 79\%$
۲	مساعدت مالی برای اجرای برنامه ها	$Q3 > 86\%$
۳	مشارکت از طریق ایجاد فرصت های یاددهی و یادگیری	$Q3 > 86\%$
۴	مشارکت والدین به عنوان معلم و جانشین آن	$Q3 > 79\%$
۵	مشارکت در اجرای روش های عملی	$Q3 > 92\%$
۶	تسهیل فرایند یاددهی و یادگیری با توجه به شناخت بیشتر از طریق مشارکت	$Q3 > 79\%$
۷	حمایت عاطفی در اجرای پروژه های درسی از طریق مشارکت	$Q3 > 79\%$
۸	حمایت اجتماعی در اجرای پروژه ای درسی با نهادهای مختلف جامعه	$Q3 > 86\%$
۹	مساعدت در اجرای روش های آموزش با توجه به شناخت امکانات محلی و طبیعی	$Q3 > 86\%$

با توجه به جدول بالا و قوانین تکنیک دلفی و تحلیل های انجام یافته می توان گفت که چون میزان توافق حاصل در مورد هر یک از مولفه های ذکر شده در جدول از چارک سوم (نقطه ۷۵ درصدی) در همه موارد بیشتر است بنابر این موارد فوق به عنوان مولفه های مشارکت والدین در اجرای برنامه های درسی دوره ابتدایی مورد قبول قرار می گیرد.

جدول شماره ۳- محاسبه ضریب کندال برای تعیین میزان هماهنگی بین نظرات اعضای دلفی

تعداد	ضریب کندال (W)	Chi-square	درجه آزادی	سطح معنی داری
۳۴	.۲۱۶	۵۸/۶۳	۸	/۰۰۰

با توجه به جدول و مقدار $w = .۲۱۶$ ، $\text{chi-square} = ۵۸/۶۳$ با درجه آزادی ۸ و مقدار $\text{sig} = /۰۰۰$ می توان گفت که میزان هماهنگی اعضای دلفی در تایید مولفه های مربوط به مشارکت والدین در اجرای برنامه های درسی معنی دار است. به عبارت دیگر بین اعضای پانل در تایید مولفه های مربوط به مشارکت والدین در اجرای برنامه های هماهنگی بیشتری وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به نتایج بخش کیفی و کمی پژوهش و تحلیل های آماری آن ، ارتباط هریک از راه ها یا مولفه های شناخت تایید شده با دیدگاه های مختلف و سایر پژوهش ها به شرح زیر ارائه می گردد.

مولفه اول در رابطه با مشارکت والدین در اجرای برنامه درسی "کاهش اضطراب و فشارهای روحی و روانی در دانش آموزان دوره ابتدایی" است . حضور والدین در اجرای برنامه های درسی به ویژه در مدارس و هم چنین استفاده از تجارب والدین در به کار گیری روش ها باعث کاهش فشارهای روحی و استرس فرزندان خواهد گردید ، چون حضور والدین به دانش آموزان در مباحث مختلف یادگیری به آنان قوت قلب و اعتماد به نفس بیشتری می دهد. تحقیقات (Ornesstein, and Hunkins, 2000) (Fitzgerald, 2004) و (Balaghat, Naghibzadeh, Ghaedi, Mahmoudniya, 2010) و (Hossaini niaz, 2012) موبد این موضوع ویافته تحقیقی می باشد .

"مساعدت مالی برای اجرای برنامه ها" از مولفه های تایید شده دیگر این پژوهش با توجه به عنصر روش یا اجراست . با توجه به این که مشارکت والدین در عنصر اجرا بیشتر امکان پذیر است بنابراین والدین در این مورد می توانند با پشتیبانی مالی خود از اجرای برنامه زمینه مشارکت و عملیاتی شدن آن را افزایش داده و با در اختیار قرار دادن منابع مالی و امکانات و

تجهیزات لازم به ویژه در بخش روش های عملی مشارکت بیشتری با نظام تربیتی به عمل آورد. تحقیقات و نتایج بررسی (Azimi Hashemi, 2011)، (Salsabili, 2007)، (Whitty and Halpin, 1998)، (GhasmiPooya, 2001)، (Balaghat, Naghibzadeh, Ghaedi, Mahmoudniya, 2010) با این موضوع همسویی داشته و موید موضوع هستند.

مولفه سوم در رابطه با عنصر روش " مشارکت والدین از طریق ایجاد فرصت های یاددهی و یادگیری " است. با توجه به شناخت بیشتر امکانات و شرایط محیطی از طرف والدین و همچنین با توجه به تجهیزات قابل دسترس و در اختیار اولیا می توان گفت که والدین امکان مشارکت بیشتری در این زمینه می توانند داشته باشند. والدین می توانند با ایجاد فرصت های مختلف مکانی و زمانی و هم چنین با در اختیار گذاشتن تجارب و راهبردهای آموزشی به فرایند اجرای برنامه های درسی کمک کنند. نتایج بررسی (Taba, 1962)، (Fathi Vajarghah, 2013)، (Fitzgerald, 2004)، (Mardan Arbat, 2014)، (mehrmohammadi, 2014) با این موضوع همسو بوده و موید این موضوع است.

حضور والدین به عنوان "معلم و جانشین آن" از مولفه های تایید شده دیگری است که در رابطه با عنصر روش مورد تایید قرار گرفته است. والدین آگاه و علاقه مند با تشخیص مسوولان مدرسه و یا کمیته برنامه ریزی در اجرای بعضی از فعالیت های یادگیری به عنوان معلم در کلاس یا هر محلی که برنامه درسی آنجا اجرا می شود، حضور داشته و با ایجاد فرصت های مختلف فرایند یاددهی و یادگیری را تسهیل کنند. تحقیقات (prier and Gerard, 1990)، (Abedini, 2005) و (Balaghat, Naghibzadeh, Ghaedi, Mahmoudniya, 2010) با این موضوع همسویی دارد.

مشارکت در اجرای روش های عملی و تسهیل فرایند یاددهی و یادگیری از طریق مشارکت والدین از جمله مولفه هایی هستند که با توجه به عنصر روش مورد تایید قرار گرفته است. بخش بیشتری از برنامه های درسی به ویژه در دروس مختلف مانند تربیت بدنی، آزمایش های فیزیک، شیمی و زیست و دروس هنر و ... از طریق به کار گیری روش های عملی امکان پذیر است. با توجه به این که روش های عملی بیشتر در جامعه و موقعیت های مختلف محلی اتفاق می افتد لذا والدین با توجه به ارتباطات بیشتری که با اینگونه محیط ها دارند در به کار گیری روش های عملی به معلمان و سایر مجریان برنامه های درسی مساعدت بیشتری خواهند کرد. این موضوع با یافته های (Fasahat, 2014)، (Fathi Vajarghah, 2013)، (Mardan Arbat, 2014)، (Fitzgerald, 2004) و (Beagly, 1996) همسویی دارند.

"حمایت عاطفی و اجتماعی از اجرای پروژه های درسی" از طریق مشارکت والدین از جمله مولفه هایی مربوط به عنصر اجراست. تحقق اهداف برنامه های درسی زمانی بیشتر اتفاق می افتد که این برنامه ها ضمانت اجرایی داشته باشند. مهمترین ضمانت اجرایی برنامه های درسی برخورداری آنان از حمایت های عاطفی و اجتماعی والدین است که این موضوع با توجه به شناخت بیشتر آنان و ارتباط تعاملی آنان با نهاد ها و موسسات دولتی و ملی و ... بیشتر امکان دارد. این موضوع با نتایج بررسی (Ernstien,2000)،(Chawkin,1989)، (Gowhari,2012)، (Hossaini niaz، ۲۰۱۲)، (Yarmohammadiyan,2014) و (Ornesstein, and Hunkins 2000) و (Balaghat,Naghibzadeh,Ghaedi,Mahmoudniya,2010)،(Fitzgerald,2004) و (Beagly,1996) همسویی دارند.

"مساعدت در اجرای روش های آموزش با توجه به شناخت و امکانات محلی و محیطی" از جمله مولفه های تاییده شده در رابطه با عنصر اجرا در برنامه های درسی است. اجرای بعضی از روش ها به امکانات و تجهیزات محیطی و محلی مانند سالن های اجتماعات و ورزشی و مزارع و باغ ها و همکاری بیشتر نهادها و موسسات مختلف است که والدین با مشارکت خود این موضوع را تسهیل می کنند. این موضوع با نتایج مطالعات (Folan,1995)،(Fitzgerald,2004)،(Balaghat,Naghibzadeh,Ghaedi,Mahmoudniya,2010) همسویی دارد.

پیشنهادها

- با توجه به اطلاعات جمع آوری شده و یافته های تحقیق و توصیه نص قرآن کریم و دین مبین اسلام و گستردگی کار آموزش و پرورش موضوع مشارکت جدی و دقیق پیگیری و عملیاتی گردد.
- با توجه به مطالعات در خصوص پیشینه تحقیق پیشنهاد می شود نظام آموزشی ایران به تدریج از تمرکز گرایی کاسته و به سوی برنامه های نیمه متمرکز و یا مدرسه محور روی آورد.
- با توجه به بررسی های به عمل آمده و یافته های تحقیق پیشنهاد می شود. با تشکیل کار گروه ها و یا کمیته های مختلف در استانها و شهرستان ها مقدمات مشارکت والدین در برنامه های درسی را به عمل آورند.
- پیشنهاد می شود با تقویت نهاد محترم انجمن اولیا و مربیان به حضور بیشتر والدین در بخش های مختلف برنامه های درسی کمک کنند.

- پیشنهاد می شود برنامه های درسی با مشارکت نمایندگان اولیا در مدارس و شهرستان ها و یا حداقل در مراکز استان ها طراحی و تدوین گردد.
- پیشنهاد می شود در این خصوص تحقیقی پیرامون جمع آوری تجارب زیسته والدین طراحی و اجرا گردد تا از نظرات والدین نیز در این خصوص مطلع گردید.
- پیشنهاد می شود تحقیقی پیرامون این موضوع با جمع آوری تجارب زیسته مدیران مدارس و معلمان انجام گیرد .
- پیشنهاد می شود به منظور غنی سازی برنامه های درسی از مشارکت والدین در مراحل مختلف طراحی و تدوین و .. غفلت نشود.
- پیشنهاد می شود تحقیق در این خصوص در دوره متوسطه با مشارکت خود دانش آموزان انجام گیرد تا نظرات آنان نیز در برنامه های درسی مورد توجه قرار گیرد.
- پیشنهاد می شود در طراحی دروس عملی و مهارتی که در طراحی ، اجرا و ارزشیابی به خدمات والدین و جامعه نیازمندند، والدین را بیشتر مشارکت دهند.

References:

- Holly Quran, translated by Moezzi, Surah Maedeh, Aya:2 .
- Abedini ,A.S. (2005). Family and curriculum, Tehran, Parenting & Educational Association.
- Azimi Hashemi, H. (2011), The survey of the Methods of People Participation in Education and its Solutions, Islamic Azad University, Khorasgan Branch, Isfahan.(in Persian).
- Ahmadi, N. (2009). Introducing and Criticizing Delphi Method. *Journal of Social Sciences, No.22*, pp.100-103.
- Alborzi, S. (2003). *Novel Methods of the Parents-school Relationships*. Tehran: Family Research Center Publication.(in Persian).
- Alvani, M. (2015). *General Management*. Tehran: Nabi Publication Center. (in Persian).
- Balaghat, R., Naghibzadeh, M., Gha'edi, Y., & Mahmoudniya, A. (2010). The Ssurvey of the Parents Participation in Schools as a Democracy Indicator in Education System. *Quarterly Journal of Family, No.9*, pp. 105-1۰۸. (□□ □□□□□□□□).
- Beagly, E. D. (1996). *Parent Participation in Curriculum Decision Making: A Case Study*. Australia: Latrobe University.
- Behboodi, H. (2008). The Importance of the Parents' Participation in School Activities. *The Journal of Special Culturing and Upbringing, No. 87*, pp. 68-۶۹. (□□ Persian).
- Bennet, B. (2015). Policies and Practices of Parental Involvement and Parent – Teacher Relations in Irish Primary Education. Ireland University, (www. search. proquest. Com).
- David L, Williams JR, Nancy FEYL Chavkin. 1989. Essential elements of Involvement programs. association for super visionand curriculum development. (www. ascd. Com).
- Fasahat, Z. (2003). *The Survey of the People's Participation Method in Education System: Education Ministry Comprehensive Management Test Project*. Isfahan: Education Ministry Division. (in Persian).
- Fathi Vajargah, K. (2013). *Principles of Curriculum Planning*. Tehran: Iran Zamin. (in Persian).
- Freer, C. M.(2009). "Parental Influence on Curricular Decisions in Private Schools: Negotiating Parental Expectations."Dissertation, Georgia State University.
- Fitzgerald, D. (2004). Parent Partnership in the Early Years. London: Continuum The tower building 11 York.
- Foy, N. (1997). *Empowering People at Work*. Cambridge:Gower.52.
- Fullan, M.(1995). Curriculum change in International Encyclopedia of Education
- Gha'emi, A. (2011). *Family and Children's School-Related Affairs*. Tehran: Parents and Teachers Association. (in Persian).
- Ghasemi Pouya, E.(2006) Popular Participation in Education. Publications Institute of Education Ministry of Education. (in Persian).

Tanha'ee, A. (1998). Staff Participation's Positive Effects. *Journal of Management, No.33*, pp. 25-27. (in Persian).

Taymuri, K. (2008). *Factors Effective on Parents' Participation in Schools' Administration*. M.A Thesis. Islamic Azad University, Khorasgan Branch. (in Persian).

Whitty, G., Power, S. & Halpin, D. (1998). *Devolution and Choice in Education: The School, the State and the Market*. Melborn: Acer Press.

Yarmohammadiyan, M. H. (2014). *The Principles and the Basics of Curriculum Planning*. Tehran: Yadvareh. (in Persian).

